

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ, МЕТОДИКА

УДК 378.011.3-051:78
DOI: 10.33989/2226-4051.2020.22.222001

Наталія Сулаєва, м. Полтава
ORCID: 0000-0001-5731-3751

Вікторія Ірклієнко, м. Полтава
ORCID: 0000-0001-5066-8605

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА ТА АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСВІТНЬОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ГАЛУЗІ

У статті обґрунтовується доцільність уведення в процес підготовки майбутніх учителів освітньої галузі «Мистецтво» навчальної дисципліни «Університетська освіта та академічне письмо». Висвітлюються мета, завдання курсу та результати навчальної діяльності. Увага акцентується на першому модулі дисципліни – «Університетська освіта» – та окремих його темах. Підкреслюється, що в результаті засвоєння першого модуля навчальної дисципліни «Університетська освіта та академічне письмо», у студента першого курсу буде створене потужне підґрунтя для якісної професійної підготовки в умовах конкретного закладу вищої освіти.

Ключові слова: *змістовий модуль; професійна підготовка; учитель мистецької освітньої галузі; університетська освіта.*

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх учителів освітньої галузі «Мистецтво» у закладах вищої педагогічної освіти нині перебуває на етапі оновлення та вдосконалення. Сьогоднішні виклики, пов'язані з необхідністю максимального переходу до дистанційного навчання, вимагають від сучасного студента акцентування уваги на власній спроможності до самоактуалізації й самоорганізації для отримання якісної освіти. Важливою умовою розвитку в першокурсника таких здатностей є надання інформації щодо суті й соціального значення

університетської освіти, можливостей вишу в наданні якісних освітніх послуг, системи організації освітнього процесу в ЗВО, особливостей самостійного й ефективного навчання в університеті як основи професійної підготовки, а також необхідності дотримання принципів академічної доброчесності як підґрунтя для формування нової академічної культури.

Засадничі підходи та напрями розвитку системи вищої педагогічної освіти в Україні представлені в нормативних документах, зокрема Законі України «Про вищу освіту», «Концептуальних засадах та напрямках розвитку вищої освіти в Україні», «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір», «Концепції наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України» тощо. Ці документи орієнтують вітчизняну систему вищої освіти на надання якісних освітніх послуг із метою підготовки сучасного фахівця, здатного до ефективної, результативної професійної діяльності в нових постійно змінюваних соціокультурних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки майбутніх учителів освітньої мистецької галузі висвітлюються в роботах Л. Арчажнікової, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та інших, де зазначається, що метою фахової підготовки можна вважати розвиток особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва, здатності до сприймання, розуміння і творення художніх образів, потреби в художньо-творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні, забезпеченні належного рівня професійних умінь і готовності до самостійної музично-педагогічної діяльності. Особливості модернізації фахової мистецької освіти розкрито в працях В. Горлинського, О. Ковальова, Г. Ніколаї, Г. Падалки, О. Щолокової тощо. Науковці підкреслюють, що майбутні фахівці повинні ознайомитись із сутністю та змістом роботи вчителя мистецьких дисциплін для максимально ефективно професійної діяльності. Тенденції розвитку педагогічної університетської освіти в контексті європейської вищої освіти визначено в наукових розвідках В. Андрущенко, Г. Аніловської, В. Беха, М. Вовк,

Н. Дем'яненко, М. Євтуха, Л. Кайдалової, В. Огнев'юка, О. Савченко, Г. Шевченко та ін.

Мета статті – обґрунтувати доцільність уведення в освітньо-професійну програму підготовки майбутніх учителів освітньої галузі «Мистецтво» компонента «Університетська освіта та академічне письмо».

Методи дослідження. Для розв'язання поставленої мети було застосовано комплекс методів дослідження, зокрема аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення, систематизація (для обґрунтування вихідних теоретичних позицій, систематизації поглядів і підходів з окресленої проблематики).

Виклад основного матеріалу. Підготовка вчителя освітньої галузі «Мистецтво» у закладі вищої педагогічної освіти розпочинається з уведення студента в університетську спільноту як таку, що створює максимальні умови для прояву найвищих особистісних якостей, формування необхідних фахових компетентностей та підготовки й усвідомлення себе провідником майбутніх поколінь у світ знань і можливостей. Таке введення в університетське життя розпочинається з перших днів перебування студента у виші. Вони, як правило, насичені різноманітними святковими дійствами на кшталт зустрічі з першокурсниками, посвяти в студенти, конкурсами-фестивалями талантів тощо. Саме в цей період закладається підґрунтя для усвідомлення студентом-новачком важливості обраного закладу вищої освіти для отримання омріяної професії, досягнення вартісності власної приналежності до університетської родини, виникнення почуття гордості за свій виш, бажання примножувати його здобутки. На такому підґрунті слід розпочинати формування у студентів розуміння своєї місії сьогодні й у майбутньому, виконання якої можливе за умови використання всіх потенційних можливостей університету для професійного зростання, зокрема свідомої реалізації власних прав і свобод з отримання якісної освіти в ЗВО, дотримання принципів його функціонування, користування його матеріально-технічною базою тощо. Із цією метою в навчальний план підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, образотворчого мистецтва, викладачів хореографії, майбутніх хореографів може бути введена

дисципліна «Університетська освіта та академічне письмо». Прикладом наявності зазначеного освітнього компонента в системі навчання студентів закладу вищої педагогічної освіти є Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Обґрунтуємо доцільність його впровадження у процес професійної підготовки майбутніх учителів освітньої галузі «Мистецтво».

Навчальний матеріал зазначеної дисципліни поділяється на два змістові модулі: університетська освіта та академічне письмо. Таке поєднання є обґрунтованим, оскільки в повній мірі розкриває підходи до підготовки майбутнього вчителя – особистості, яка не лише має володіти загальними та професійними компетентностями, але й комунікувати з учнями, батьками, адміністрацією, громадськістю.

Мета дисципліни «Університетська освіта та академічне письмо» – сформувати в майбутніх учителів розуміння суті університетської освіти та академічного письма на принципах академічної доброчесності і корпоративної культури та підготувати їх до участі в освітніх інтеграційних процесах сучасної України та європейського простору.

Вивчення означеної дисципліни передбачає досягнення таких результатів навчальної діяльності:

- розуміння студентами суті й соціального значення університетської освіти й сучасних тенденцій її реформування;
- знання загальних основ і принципів організації освітнього процесу у вищій школі та вміння застосовувати знання в практичній діяльності;
- знання складових професійної підготовки фахівців;
- уміння планувати, організовувати й аналізувати власну навчальну діяльність;
- уміння використовувати найефективніші засоби самоорганізації навчання, систему інформаційного забезпечення навчального процесу;
- здатність адаптуватися до нових умов і діяти в нестандартних ситуаціях;
- знання правил і принципів академічної доброчесності, усвідомлення необхідності їх дотримання й розуміння правових

наслідків їх порушення;

- уявлення про академічне письмо як один із різновидів наукового (академічного) спілкування;
- уміння добирати і застосовувати мовностилістичні засоби для ефективної наукової комунікації;
- знання видів академічних текстів, міння їх створювати залежно від форми комунікації та способу викладу матеріалу;
- уміння аналізувати академічний текст (змістове наповнення, композиція, структура, мовленнєве оформлення), психологічні, логічні та мовностилістичні засади його редагування;
- знання правил бібліографічного оформлення наукових текстів.

Ефективність оволодіння майбутніми вчителями зазначеного курсу залежить від логічного структурування робочої програми, узгодженості тем, їх взаємовплив і взаємопроникнення. Перш за все, коло питань має стосуватися: особливостей університетської освіти загалом; специфіки організації освітнього процесу в певному закладі вищої педагогічної освіти (наразі в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка); своєрідності надання освітніх послуг на факультеті, де навчається студент; дотримання критеріїв доброчесності, уміння працювати з нормативними документами тощо. Ключовою є фігура студента як здобувача освітніх послуг, можливості реалізації його прав, обов'язків тощо. Тому, як один із варіантів тем до обговорення можуть стати:

- університетська освіта як пріоритетний напрям розвитку суспільства;
- Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка – один із кращих вітчизняних закладів вищої педагогічної освіти;
- психолого-педагогічний факультет – важливий структурний підрозділ ПНПУ імені В. Г. Короленка;
- студент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – повноцінний суб'єкт освітнього процесу;

- нормативні документи підготовки студентів спеціальностей Середня освіта (Музичне мистецтво), Середня освіта (Образотворче мистецтво), Середня освіта (Хореографія), Хореографія у ПНПУ імені В. Г. Короленка;
- інформаційне, наукове, методичне забезпечення навчального процесу в університеті;
- академічна доброчесність як елемент корпоративної культури і як вид наукового спілкування;
- підходи до створення академічних текстів, їх редагування й оформлення.

Акцентуємо увагу на змістовому модулі «Університетська освіта» та розкриємо його значення для професійного становлення майбутнього фахівця мистецької освітньої галузі. З метою усвідомлення студентом значущості й важливості вищої освіти для його власного професійного становлення першокурсникам пропонується тема «Університетська освіта як пріоритетний напрям розвитку суспільства». У ході її засвоєння обговорюються питання, пов'язані з визначенням місця та значення університетської освіти в розвитку суспільства; історією появи та розвитку університетів не тільки на території України, але й в інших країнах Європи і світу; особливостями розвитку університетської освіти сьогодні тощо.

Важливим є оволодіння студентами понятійним апаратом, який визначається відповідно до сучасних нормативних документів. Зокрема, здобувачам пропонується до розгляду Закон «Про вищу освіту», де схарактеризовано поняття «університет», визначено основний вид його діяльності, інфраструктура тощо. Вартісність університетської освіти підкреслюється й на основі порівняння сьогоденного її стану з вітчизняним і зарубіжним історичним минулим та виокремлення традицій, примножених сучасниками. Цікавою для студентів є інформація про найстаріші університети, зокрема Болонський (до 1088 р.), Константинопольський «Пандідактеріон» (425 р), університет Аль-Каруїн у Фесі (859 р.), Паризький (середина XII ст.), Оксфордський (1206 р.), Неапольський (1224 р.), Кембриджський (1231 р.), Лісабонський (1290 р.) тощо (Нудьга). Наголошується на тому, що близькість часу заснування цих закладів не свідчить про

ідентичність систем організації в них освітнього процесу. Для прикладу, італійські університети були зосереджені на викладанні права та медицини, тоді як у північних університетах вивчали переважно теологію та вільні мистецтва. Більш детальне ознайомлення з діяльністю цих університетів є (за бажанням студентів) предметом індивідуального проєкту, що сприяє розвитку творчих можливостей студента. Цікавим для майбутніх фахівців мистецької освітньої галузі є ознайомлення з навчальними дисциплінами, які викладалися в цих університетах, оскільки до семи вільних мистецтв із поділом їх на тривіум і квадрівіум входила музика. Цей факт підкреслює важливість обраного студентами напряму мистецько-педагогічного розвитку.

У ході викладання дисципліни майбутні фахівці знайомляться з витоками вітчизняної вищої освіти. Окрема увага надається питанням функціонування Острозької, Києво-Могилянської академії, Львівського єзуїтського університету, університетів Харкова, Києва, Одеси, Чернівців і Полтавського учительського інституту – навчального закладу, який вже понад сто літ готує еліту вітчизняної педагогічної спільноти, до якої доєдналися цьогорічні студенти першокурсники. Отже, розгляд означеної теми дає змогу першокурсникам усвідомити, що утворена з моменту появи університетів певна універсальна модель і структурна матриця впродовж багатьох століть упорядковує інтелектуальний і культурний простір різних держав.

Не випадково наступна тема присвячується Болонському процесу, як такому, що спрямований на уніфікацію та гармонізацію вищої освіти в Європі, введення єдиних стандартів і норм на всій території ЄС як єдиної освітньої зони з метою забезпечення громадянам можливості повноцінного працевлаштування в будь-якій із держав-учасників (Кайдалова, 2014, с. 25). Наголошується, що Болонський процес визнаний новою освітньою філософією, яка передбачає модернізацію вищої освіти, формування інноваційного мислення, інноваційних підходів до вирішення організаційних і практичних завдань, формування нових взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

Вартим уваги, на нашу думку, є процес ознайомлення майбутніх фахівців із державною політикою щодо вищої освіти,

нормативними документами, зокрема Конституцією України, Законом «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність». Не менш важливим є розуміння студентами основних термінів, які використовуються в системі вищої освіти, зокрема: галузь знань, спеціальність, освітня програма, стандарти вищої освіти, управління вищої освіти, рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти, система забезпечення вищої освіти, основні завдання, правовий статус, типи закладів вищої освіти, учасники освітнього процесу, їх права та обов'язки тощо (Закон України «Про освіту», с. 2-6). Їх засвоєння дає можливість студенту не лише отримати повне уявлення про систему вищої освіти в Україні, але й усвідомлено сприймати та використовувати термінологію, пов'язану зі здобуттям обраної майбутньої професії.

Надзвичайно важливим для усвідомлення власної гідності є отримання першокурсниками інформації про багатолітню історію того вишу, студентами якого вони стали, про його традиції, видатних особистостей, які в ньому навчалися й викладали, мистецьку діяльність тощо. Отже, наступна тема – «Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка – один з кращих вітчизняних закладів вищої освіти». Її засвоєння передбачає розгляд питань щодо: історії створення і становлення ПНПУ імені В. Г. Короленка; його основних завдань, структури, статусу і функцій його структурних підрозділів; консультативних і допоміжних служб університету; управління закладом (безпосереднє керівництво, робочі та дорадчі органи, органи громадського самоврядування); статуту як основного нормативного документа функціонування університету; інших документів навчального закладу, які регламентують його функціонування; культурно-мистецького, громадського, спортивного життя університету (<http://pnpu.edu.ua/>). Для глибокого усвідомлення значущості вказаного закладу в системі вищої освіти України студентам пропонуються завдання для самостійного опрацювання:

- проаналізувати етапи життя, творчої, громадської діяльності В. Г. Короленка; аргументувати доцільність надання Полтавському педагогічному його імені;

- проаналізувати меморіальні дошки ПНПУ імені В. Г. Короленка; довести цінність внеску постатей, представлених на них, у розбудову університету;
- на сайті університету ознайомитися зі змістом Статуту ПНПУ імені В. Г. Короленка; визначити основні розділи та схарактеризувати ключові поняття та пріоритети;
- проаналізувати структуру сайту університету, визначити його розділи та навчитися вільно в ньому орієнтуватися.

Саме такі завдання допоможуть студентам усвідомити особливості навчання в обраному ними університеті, визначити перспективи реалізації власних освітніх, фізичних, культурних, мистецьких, наукових потреб; знайти можливості участі в різних проєктах, заходах, видах діяльності.

Як засвідчила практика, для першокурсників цікавою є наступна тема першого модуля навчальної дисципліни «Університетська освіта та академічне письмо» – «Психолого-педагогічний факультет – важливий структурний підрозділ ПНПУ імені В. Г. Короленка». У ході опрацювання цієї теми студенти пізнають освітній простір, де упродовж чотирьох-шести років відбуватиметься їхнє професійне зростання, зокрема їм пропонується інформація про історичне минуле й сьогодення психолого-педагогічного (<http://ped.pnpu.edu.ua/>), саме для них вперше звучить гімн факультету та виставляються його атрибути й символи. Першокурсники знайомляться зі спеціальностями факультету, його структурними підрозділами та їх професорсько-викладацьким складом, аудиторним фондом і специфікою організації освітнього процесу на психолого-педагогічному тощо. Усе це дає можливість усвідомити студентів-першокурсників, що віднині він є членом великої факультетської родини.

Водночас утвердженню статусу студента як ключової фігури в системі здобуття вищої освіти сприяє уведення ще однієї теми навчальної дисципліни «Студент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – повноцінний суб'єкт освітнього процесу», де розглядається коло таких питань: права і обов'язки студентів ПНПУ імені В. Г. Короленка; академічна доброчесність;

стипендіальне забезпечення; оплата надання освітніх послуг; порядок переведення на навчання за кошти державного бюджету; організація вивчення вибіркових дисциплін; проходження практики; академічна мобільність; гуманітарна політика ПНПУ імені В. Г. Короленка; діяльність колегіальних органів громадського самоврядування; студентське самоврядування; діяльність студентського наукового товариства; психологічна та соціальна служби університету; культурно-мистецьке життя студентів; їх побут і харчування. Засвоєння вказаної теми дає можливість першокурснику свідомо використовувати різноманітні ресурси університету та факультету у своєму професійному становленні.

Остання тема першого модуля навчальної дисципліни присвячена ознайомленню першокурсників із нормативними документами освіти студентів спеціальностей: 014.13 – «Середня освіта (Музичне мистецтво)», 014.13 – «Середня освіта (Музичне мистецтво). Початкова освіта», 014.12 – «Середня освіта (Образотворче мистецтво)», 014 – «Середня освіта (Хореографія)», 024 – «Хореографія». У ході її засвоєння майбутні фахівці освітньої галузі «Мистецтво» аналізують документи, які регламентують реалізацію освітнього процесу в ЗВО за вказаними спеціальностями. Зокрема, Ліцензії МОН про надання освітніх послуг, визначення підходів до акредитації освітньо-професійних програм, розуміння документу «Освітньо-професійна програма» та його структури з конкретизацією відповідно до обраної спеціальності. Водночас першокурсникам пропонується детально ознайомитися з переліком змістових компонентів освітньої програми, за якою вони навчаються, визначити підходи до формування власного навчального, робочого та індивідуального планів. Студенти аналізують навчальні компоненти на основі перегляду відповідних робочих програм, силабусів, описів, у яких представлені мета, сформульовані загальні та фахові компетентності, очікувані результати навчання з кожної дисципліни.

Посутнім складником навчальної дисципліни «Університетська освіта та академічне письмо» є другий модуль, який

присвячено важливим питанням академічної доброчесності студентів, але цей аспект потребує окремого опису.

Висновки. Університет – це найстаріша і водночас сучасна форма навчального закладу, яка дає людині високий рівень освіти. Підготовка сучасного вчителя, вчителя-партнера, помічника, людини, яка не тільки надає знання учневі, але й формує життєві компетентності, необхідні у швидкозмінюваному світі, на сьогодні є важливим державним завданням. Усвідомлення важливості власного професійного формування та розвитку в роки навчання у ЗВО є предметом вивчення початкової дисципліни «Університетська освіта та академічне письмо». Знання теоретико-правових, організаційних, психолого-педагогічних, виховних, гуманітарних, мистецьких аспектів функціонування закладу вищої освіти сприяє засвоєнню нового змісту освіти, який базується на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації вчителя у професійній діяльності.

Список використаної літератури

- Закон України «Про освіту» (2018). Чинне законодавство станом на 18.03.2020 року: Офіц. текст. Київ: Алерта.
- Кайдалова, Л. (2014). *Світовий досвід і тенденції розвитку університетської освіти*. Харків: НФаУ.
- Нудьга, Г. А. *Середньовічні університети Європи*. Взято з http://www.rpd.univ.kiev.ua/downloads/bolonsk/book_nudha.pdf.
- ПНПУ імені В. Г. Короленка. Взято з <http://pnpu.edu.ua/>.
- Психолого-педагогічний факультет. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Взято з <http://ped.pnpu.edu.ua/>

Nataliia Sulaieva, Viktoriia Irkliienko

THE SUBJECT “UNIVERSITY EDUCATION AND ACADEMIC WRITING” IN THE PROCESS OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF THE EDUCATIONAL FIELD “ART”

The paper substantiates the expediency of introducing the subject “University Education and Academic Writing” into the process of training future teachers of the educational field “Art”. The purpose, objectives of the course, and the results of educational activities are covered. Attention is focused on the first module of the subject “University Education” and its particular topics. It is emphasized that the first-year students of the higher pedagogical educational institutions consider the current problems of university education of the past and the present of Ukraine and other countries in the process of mastering this module. The importance of

acquainting freshmen with the legal framework of Ukraine is emphasized, taking into account the peculiarities of the higher educational institution chosen by them for education. Attention is paid to the expediency of first-year students mastering the history of formation and development of the university (faculty), acquaintance with prominent figures associated with the educational institution in which they study. It is highlighted that it is important for a student to be self-aware as a full-fledged subject of the educational process, which has certain rights and responsibilities. Emphasis is placed on the need to acquaint the student with the regulations governing the process of obtaining educational services by the future teacher of the educational field "Art", in particular with the educational and professional program with the defined structural components; curriculum, the student work, and individual plan; work programs, syllabuses, subject descriptions, programs of practices in which the purpose is presented, the general and professional competences are formulated, expected results of training.

It is emphasized that as a result of mastering the first module of the subject "University Education and Academic Writing", a first-year student will create a strong foundation for quality training in a particular institution of higher education.

Keywords: *content module; vocational training; teachers of the educational field "Art"; university education.*

References

- Kaidalova, L. (2014). *Svitovyi dosvid i tendentsii rozvytku universytetskoi osvity [World experience and trends in university education]*. Kharkiv: NFaU [in Ukrainian].
- Nudha, H. A. *Serednovichni universytety Yevropy [Medieval universities of Europe]*. Retrieved from http://www.rpd.univ.kiev.ua/downloads/bolonsk/book_nudha.pdf [in Ukrainian].
- Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka [Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University]*. Retrieved from <http://pnpu.edu.ua/> [in Ukrainian].
- Psykhologo-pedahohichnyi fakultet. Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka [Psychological and pedagogical faculty. Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University]*. Retrieved from <http://ped.pnpu.edu.ua/> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine "About Education"]* (2018). Chynne zakonodavstvo stanom na 18.03.2020 roku: Ofits. tekst. Kyiv: Alerta [in Ukrainian].

Одержано 22.10.2020 р.